

بررسی میزان تحقق عناصر نه‌گانه برنامه درسی در درس تربیت بدنی بر پایه مدل کلاین در

مدارس ابتدایی

بهاره عزیزی‌نژاد^۱

کلید واژه‌ها: عناصر برنامه درسی، تربیت بدنی، معلمان و مدیران دوره ابتدایی

مقدمه

از دیرباز یکی از مهم‌ترین مسائل بشر مقوله تعلیم و تربیت نسل جوان برای جامعه‌پذیری بوده است (هوردمن، ۲۰۰۵). دامنه تعلیم و تربیت به دلیل همه‌جانبه بودن آن، در کنار پرورش روان به پرورش جسم نیز اهمیت می‌دهد؛ زیرا که عقل سالم در بدن سالم است. مسلم است که تحرک و طراوت جسمانی به نشاط روانی منجر خواهد شد (حافظ‌مقدم، ۱۳۹۱: ۶). بدین ترتیب تربیت بدنی نقش موثری در تحقق برنامه‌های اجتماعی و درسی دارد. از طریق ورزش، به صورت آموزش مستقیم و غیرمستقیم می‌توان به هدف‌های تعلیم و تربیت همچون رشد ابعاد جسمانی، عقلانی، اجتماعی، عاطفی و اخلاقی دست یافت (گیسون و همکاران، ۲۰۰۸). ولی همواره مشکلاتی چون محدودیت در برنامه‌ریزی درسی، کمبود فضاها و امکانات ورزشی، فقدان معلم متخصص، نبود کتاب درسی و نگاه متفاوت مسئولان به درس تربیت بدنی باعث گردیده که تحقق اهداف و برنامه‌ها با مسائل زیادی روبرو گردد (کوپلن و همکاران، ۲۰۰۴) و (تچوک و همکاران، ۲۰۰۴). با وجود تاکید بر ضرورت تربیت بدنی برای تعلیم و تربیت عمومی، مطالعات بیانگر کاستی‌ها در اجرای برنامه‌های درسی تربیت بدنی است (حمایت‌طلب، ۱۳۸۰). با توجه به دلایل فوق ضرورت توجه به برنامه‌ریزی و توصیف وضعیت موجود لازم است. لذا در این تحقیق به بررسی میزان تحقق عناصر برنامه درسی در درس تربیت بدنی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان و مدیران پرداخته می‌شود. عناصر برنامه درسی بر اساس مدل کلاین^۲ (۱۹۹۱) عبارت‌اند از: هدف، محتوا، زمان، مکان، وسایل، ارزشیابی، راهبردهای یاددهی، روش‌های تدریس، فعالیت‌های یادگیری فراگیران، گروه‌بندی فراگیران. رمضان‌نژاد (۱۳۸۵) در بررسی نیازهای آموزشی درس تربیت بدنی مدارس متوسطه به این نتیجه رسید که از بین نیازهای جسمانی، نیاز به حفظ وضعیت بدنی هنجار، تمرینات سبک و آسان، تمرینات قدرتی و استقامت عضلانی و انواع بازی‌ها در اولویت بالایی قرار دارند. کوزه‌چیان (۱۳۸۶) با بررسی «ضرورت بازنگری درس تربیت بدنی در دوره ابتدایی» به این نتیجه رسید که تنها ۱۳ درصد از دانش‌آموزان از لحاظ جسمانی در وضعیت بهنجاری قرار دارند. میجان و هیلوک (۲۰۱۱) با بررسی «رابطه بین فعالیت‌های جسمانی و موفقیت آکادمیک» به این نتیجه رسیده‌اند که کاهش فعالیت جسمانی با موفقیت تحصیلی تداخل دارد. روبرت وود و جانسون^۳ (۲۰۱۰) در تحقیق خود نشان داد که فعالیت بدنی یادگیری را افزایش می‌دهد و تنفس و تمرکز بیشتر تداخل مثبتی در موفقیت تحصیلی دارد. کوپلن^۴ (۲۰۰۴) در تحقیقی متوجه تأثیر نامطلوب فعالیت‌های آموزشی زیاد و ورزش و تفریح کم بر سلامت کودکان شد.

روش

روش تحقیق توصیفی - پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه معلمان ورزش و مدیران مدارس پسرانه ابتدایی به تعداد ۸۰ نفر (۳۳ مدیر و ۴۷ معلم) می‌باشد. حجم نمونه با روش سرشماری همان تعداد انتخاب شده است. ابزار تحقیق پرسشنامه می‌باشد و پایایی آن ۰/۸۹ گزارش می‌شود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با SPSS و توسط آزمون t تک متغیره و t مستقل انجام شده است.

^۱ نویسنده مسؤول، استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور جمهوری اسلامی ایران (bahareh19@gmail.com)

^۲ Klein (1991)

^۳ Wood Johnson

^۴ Coplan

یافته‌ها

سؤال ۱. بر اساس دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی تا چه حدی عنصر نه‌گانه برنامه درسی در درس تربیت بدنی تحقق یافته است؟ نتایج آزمون t تک متغیره به ترتیب عناصر نه‌گانه «هدف، محتوا، فعالیت‌ها و تجارب یادگیری، روش‌های تدریس، سنجش و ارزشیابی، گروه‌بندی آموزشی، زمان آموزش، مکان، مواد و منابع یادگیری» برابر با ۰/۱۸/۷۳، ۰/۲۲/۴۵، ۰/۳۳/۸۱، ۰/۲۱/۹۵، ۰/۱۴/۳۳، ۰/۹/۲، ۰/۲۵/۶۱، ۰/۱۰/۸۲ در سطح اطمینان ۰/۹۵٪ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ معنادار و در حد مطلوب تحقق یافته است.

سؤال ۲. آیا بین دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی در درس تربیت بدنی از نظر عناصر برنامه درسی تفاوت وجود دارد؟ نتایج آزمون t حاکی از آن است که سطح معناداری عناصر «هدف، محتوا، زمان آموزش و مواد و منابع یادگیری» به ترتیب برابر ۰/۰۷۲۰، ۰/۲۱۰، ۰/۳۴۱ و ۰/۸۶۳ می‌باشد که بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. بر اساس دیدگاه مدیران و معلمان، تفاوت بین عناصر هدف، محتوا، زمان آموزش و مواد و منابع یادگیری با توجه به نوع وظیفه (مدیر یا معلم) وجود ندارد. ولی در عناصر فعالیت‌های یادگیری، روش تدریس، سنجش و ارزشیابی، گروه‌بندی و مکان آموزش با توجه به سطوح معناداری که به ترتیب شامل ۰/۰۰۷، ۰/۰۱۲، ۰/۰۰۰، ۰/۰۰۹ و ۰/۰۴۳ است فرض صفر رد می‌شود، یعنی تفاوت بین این عناصر با توجه به نوع وظیفه (مدیر یا معلم) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل‌شده و نتایج پژوهش‌های رضانی‌نژاد (۱۳۸۶)؛ عطاران (۱۳۸۳) می‌توان گفت که عنصر هدف در حد مطلوبی در درس تربیت بدنی تحقق یافته است. نتایج حاصل همسو با نتایج رضانی‌نژاد (۱۳۸۶)، اسماعیلی و همکاران (۱۳۸۳)؛ درباره عنصر محتوا حاکی از حد مطلوب تحقق است. عنصر فعالیت‌ها و تجارب یادگیری، مبتنی بر نتایج این پژوهش و کوزه‌چیان (۱۳۸۶) در حد مطلوب محقق شده است. پیرامون عنصر روش‌های تدریس، تفاوت قابل توجهی بین میانگین حاصل از نمونه و میانگین استاندارد وجود ندارد؛ یعنی با توجه به نتایج مظفری (۱۳۸۷) عنصر روش تدریس در حد مطلوب تحقق یافته است. عنصر سنجش و ارزشیابی، همسو با نتایج خلخالی (۱۳۷۵)، گروه‌بندی آموزش هم راستا با نتایج تری و املیا (۱۹۹۸) و زمان آموزش و مکان همسو با نتایج اسماعیلی و همکاران (۱۳۸۳) در حد مطلوب است. پیرامون عنصر مواد و منابع یادگیری، تفاوت قابل توجهی بین میانگین حاصل از نمونه و میانگین استاندارد وجود دارد و همچنین توجه به فرهنگ جامعه در تدوین برنامه درس تربیت بدنی، هماهنگ کردن مواد آموزشی با توانایی‌های دانش‌آموزان، استفاده از طرح درس در تدریس از عواملی هستند که در برنامه‌ریزی درس تربیت بدنی باید مورد توجه قرار گیرند. برای جمع‌بندی می‌توان اشاره کرد که این نتایج به مثابه یک راهنمای آموزشی جهت تدارک ابزارهای ورزشی، استانداردسازی اهداف و نیز ارزشیابی درس تربیت بدنی مفید است و طبق آن‌ها توجه بیشتر به آموزش تربیت بدنی، در کتب و برنامه‌های درسی لازم به نظر می‌رسد. همچنین توجه به اصل تناسب در تولید محتوای کتب درسی از لحاظ زمان، فضا، آموزش معلمان با مبانی فعالیت‌های بدنی توصیه می‌گردد.

منابع

- اسماعیلی، محمدرضا (۱۳۸۳). مطالعه تطبیقی برنامه‌ی درسی تربیت بدنی دوره‌ی ابتدایی در ایران و کشورهای منتخب جهان و ارائه الگو، پایان‌نامه دکترای دانشکده تربیت بدنی و علم ورزشی دانشگاه تربیت معلم تهران.
- حافظ‌مقدم، نازی (۱۳۹۱). پیشرفت تحصیلی، سلامت عمومی و آمادگی جسمانی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار دانشکده تربیت بدنی و علوم. مدارس متوسطه شاهد ارومیه در سال تحصیلی ۹۰-۹۱. پایان‌نامه کارشناسی ارشد ورزشی، دانشگاه ارومیه.
- حمایت‌طلب، رسول (۱۳۸۰). مقایسه وضعیت آمادگی جسمانی دانش‌آموزان مدارس مقطع ابتدایی دارای معلم تربیت بدنی با مدارس بدون معلم تربیت بدنی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی. دانشگاه تهران.
- مظفری، سیدامیر و پورسلطانی، علی (۱۳۸۷). توصیف وضعیت اجرای درس تربیت بدنی و ورزش در سه پایه اول مدارس ابتدایی کشور از نظر معلمان و مدیران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران.

- Coplan, R.J., Findly, L. C & Nelson, L. H. (2004). Characteristics of prescrollers with lower perceived competence, *Journal of Abnormal child psychology*.
- Gibson, C. A., Smith, B. K., DuBose, K. D., Bailey, B.W & Washburn., R. A. (2008). Physical activity across the curriculum: year one process evaluation results. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5:36(10): 58-68.
- Hardman, ken. (2005). Hlobal vision of the situation, trends, and issues of sport and physical education in school, university college worceter.
- Tkchuck, G., Martin, A & Garry, L. (1999). Expesise Helpe keep your psyche Fit, *Professional psychology; Reseach and Pactice*.

Surf and download all data from SID.ir: www.SID.ir

Translate via STRS.ir: www.STRS.ir

Follow our scientific posts via our Blog: www.sid.ir/blog

Use our educational service (Courses, Workshops, Videos and etc.) via Workshop: www.sid.ir/workshop